תלמוד בבלי · אחרונים · שערי תורת בבל · מסכתות קטנות

שערי תורת בבל על מסכת דרך ארץ זוטא

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת בבל על מסכת דרך ארץ זוטא

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-בבל-על-מסכת-דרך-ארץ-זוטא/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה יח 4
פרק ו 5
משנה ב 5

פרק א

משנה יח

ספ"א **תשעה נכנסו בחייהם בג"ע ואלו הן חנוך וכו'**.—במס' כלה רבתי ספ"ג אינו מונה אלא שבעה שנכנסו בחייהם בג"ע ואלו הן אליעזר עבד אברהם וחירם מצור[1] ועבד מלך הכושי ובן בנו של ר' יהודה הנשיא ויעבץ[2] ובתיה וסרח וריב"ל. ושם שאלו על חירם מצור: "מאי זכיה משום שעשה משכן (אולי צ"ל: מקדש) כמו שעשאו משה דכתיב ואת כל הכלים האלה (מ"א ז מה) מאי אהל (פי' דכתיב "האהל" וקרינן "האלה") זה אהל מועד". והנה פתח שם בשבעה ומנה שמונה. וברור לי שיש לתקן שם: "ויש אומרים אף ריב"ל", וכדאיתא כאן. והנה שם נשמטו "חנוך בן ירד ואליהו ומשיח", והיא נוסחא נכונה לדעתנו, מפני שדעת חז"ל, שחנוך מת כדרך הארץ, כדמוכח בב"ב קכא ב ובסדר עולם ספ"א. ועוד יותר תראה בב"ר רפכ"ה: "המינים שאלו לר' אבהו אמרו לו: אין אנו מוצאין מיתה לחנוך. אמר להם: למה? אמרו לו: נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן כי היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך (מ"ב ב ג). אמר להם: אם ללקיחה אתם דורשים: נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן הנני לוקח ממך את מחמד עיניך (יחז' כד טז) וכו'. מטרונה שאלה את ר' יוסי אמרה לו: אין אנו מוצאין מיתה בחנוך. אמר לה: אילו נאמר "ויתהלך חנוך את האלקים" ושתק - הייתי אומר כדבריך; כשהוא אומר "ואיננו כי לקח אותו אלקים": ואיננו בעולם הזה כי לקח אותו אלקים". והרי מבואר שדעה זו שחנוך נכנס חי בג"ע היא דעת המינים, ולא כן היא דעת רבותינו, ר' אבהו ור' יוסי שם. וכ"ה דעת אונקלוס, שתרגם שם (בר' ה כד): ארי אמית יתיה ה' (כפי הנוסחא העיקרית, שהעתיקו התוס' ביבמות טז ב ד"ה פסוק [וכ"ה בנוס' המדויקות לפי הוצאת אלכסנדר שפרבר, ליידן תשי"ט).]. וכן באליהו כתיב "ויעל אליהו בסערה השמים" (מ"ב ב יא) אבל לא בג"ע. ובדברי חז"ל בשני התלמודים ומדרשות מצינו, שאליהו היה מתגלה לאנשי השם שבכל דור ודור. ורק פ"א סיפרו בב"מ (קיד ב), שהעלה את רבה בר אבוה לג"ע (ע"ש), אבל לא שהוא מצוי שם בתמידות. וגם לא נמצא בדברי חז"ל, שמשיח הוא מצוי בג"ע. ולהיפך מצינו בסנהדרין צח א, שמשיח יושב בעיר רומי (כן הוא מבואר שם לפי פשטות דבריהם, ודלא כפירש"י שם, ועי' מה שכתבנו שם) וכן בשמ"ר (פ"א לא), שמשיח יושב עמהם במדינה, פי' בעיר רומי (עי' מ"ש בר"ה כט ב) ומשמע שהוא יושב שם בתמידות.

[1] כ"ה לפי נוסח אחד שם, והוא הנוסח העיקרי כדמוכח למטה שם, וחירם זה הוא בן אשה אלמנה ממטה נפתלי שעשה את כלי הנחשת במקדש שלמה כמו שיבואר למטה.

[2] והוא זה שכתוב עליו "ויבא אלקים את אשר שאל" (דה"א ד יו"ד), וכן מוכח בכלה רבתי שם.

פרק ו

משנה ב

רפ"ו **לכניסה הגדול קודם ליציאה הקטן קודם**.—כעין זה בספרי דברים פיס' טו: "ראשיכם בכניסה ויציאה נכנס ראשון ויוצא אחרון (ובפי' רש"י עה"ת שם א טו הנוסח שלפנינו נכנס אחרון ויוצא ראשון", וברור לי שט"ס הוא, וע"ש מ"ש מבארי פירש"י). וראיתי במאסף "כנסת הגדולה" ח"ג עמ' 80 (ווארשא תרנ"א), שכתב בשם ירושלמי (ואינו מציין המקום): "והנשיא בתוכם בבואם יבא ובצאתם יצאו (יחז' מו ט) כי אין מכבדין את הנשיא רק בבואו שיכנס ראשון אבל בצאתו אין מקפידין להקדימו כי יתכן גם שיצאו בני העם בראשונה". והנה מאמר זה אינו נמצא כל עיקר בכל הירושלמי שלפנינו, אבל נמצא כן בס' נתיבות עולם מדה י"ז בשם הג' מהר"ש קצנלבויגן. ועי' ביוחסין בשם ר' נתן הבבלי, שראש ישיבת סורא היה גדול במעלתו מראש ישיבת פומבדיתא, והיה ראש ישיבת סורא ראשון בכניסה ויציאה. ועי' שו"ת הגאונים חמדה גנוזה סי' מו בשם רב נחשון גאון: צריכין לכבד בין בכניסה בין ביציאה ואם יש אדם גדול ביניהם כיון שנכנס לפניהם או שיצא לפניהם, הבאים אחריו אינן צריכין לכבד זה את זה (עי' ב"ב קיט ב).